

Frumvarp til laga

**um breytingu á lögum nr. 92/2008, um framhaldsskóla
(aðkoma Alþingis að breytingum á opinberum framhaldsskólum
og bann við arðgreiðslum úr einkareknum framhaldsskólum).**

Flm.: Oddný G. Harðardóttir, Guðjón S. Brjánsson, Logi Einarsson,
Pórunn Egilsdóttir, Björn Leví Gunnarsson,
Einar Brynjólfsson, Andrés Ingi Jónsson.

1. gr.

Á eftir 1. mgr. 12. gr. laganna koma tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Ef um er að ræða opinberan framhaldsskóla skv. II. kafla sem færa á í annað rekstrarform eða sameina öðrum framhaldsskóla á öðru rekstrarformi þarf að liggja fyrir ályktun Alþingis sem heimili slíka breytingu áður en heimilt er að veita skólanum viðurkenningu til kennslu á framhaldsskólastigi.

Framhaldsskóli skal ekki rekinn með fjárhagslegan ágóða að markmiði. Óheimilt er að greiða arð af rekstri hans ef reksturinn er að hluta eða öllu leyti fjármagnaður með opinberu fé.

2. gr.

Lög þessi taka þegar gildi.

Greiðar.

Frumvarpi þessu er ætlaði að tryggja að samþykki Alþingis þurfi þegar breyta á opinberum framhaldsskóla í einkarekinn eða sameina hann við einkarekinn skóla og breyta rekstrarformi um leið. Því er einnig ætlað að tryggja að óheimilt verði að reka framhaldsskóla með fjárhagslegan ágóða að markmiði og að óheimilt verði að greiða arð af rekstri framhaldsskóla óháð því hvaða rekstrarform er notað til rekstursins.

Áform um breytingar á skólakerfinu þurfa að vera vel rökstuddar með faglegum rökum ekki síður en rekstrarlegum og spurningum svarað, svo sem um hvort breytingin stuðli að fjölbreyttara námsframbodi, bættri stöðu nemenda, betra aðgengi að skólum eða aukinni skólasókn.

Nýlega voru áform um sameiningu Tækniþáls og Fjölbreyttaskóla við Ármúla (FÁ) kynnt í fjölmöldum en engin fagleg rök sett fram um leið sem styðja við þá breytingu. Með sameiningunni yrði FÁ einkarekinn skóli en hann hefur hingað til verið opinber framhaldsskóli skv. II. kafla laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008. Mikil umræða hefur verið um málið og almenn óánægja virðist vera um áformin meðal nemenda og kennara FÁ. Kennrarar við skólann hafa mótmælt þessum áformum harðlega og hafin er undirskrifasöfnun meðal nemenda skóla til að koma í veg fyrir sameininguna. Tímasetning þessara áforma gera það að verkum að nemendur hafa þegar sótt um skólavist fyrir næstkomandi haust og þurfa því að sækja um flutning vilji þeir hefja eða halda áfram námi sínu við annan framhaldsskóla. Félag

framhaldsskólakennara hefur tekið skýra afstöðu gegn fyrirhugaðri sameiningu skólanna og harmar þau vinnubrögð sem viðhöfð hafa verið í málínu. Þá hefur félagið bent á að stefnan á Íslandi hafi verið sú að allir skuli hafa jöfn tækifæri til náms og að menntun sé hluti af vel-ferðarkerfinu en ekki vettvangur markaðsvæðingar.

Fá haldbær rök hafa komið fram sem styðja við fyrirhugaða sameiningu skólanna. Bent hefur verið á að bregðast þurfi við fækkun nemenda á framhaldsskólastigi. Samhliða hefur þó verið bent á að þessir tveir skólar eru fjölmennir framhaldsskólar þar sem yfir 2.000 nemendur stunda nám við Tækni-skólanum en um 900 nemendur við FÁ. Ekki hafa verið kynntar upplýsingar um að fækkun nemenda sé mest við þessa skóla og því þurfi að grípa til þessara aðgerða. Þá má benda á að mat hefur ekki farið fram á sameiningu Tækni-skólans og Iðn-skólans í Hafnarfirði árið 2015 þar sem sá síðarnefndi fór undir einkarekstur Tækni-skólans. Það má því leiða líkur að því að sameining skóla sé ekki endilega besta leiðin til að fjölgum nemendum á framhaldsskólastigi. Ef sameiningunni er ætlað að bregðast við erfiðri fjárhagsstöðu hefur einnig komið fram að FÁ hefur verið rekinn hallalaus í mörg ár.

Með frumvarpinu er ekki lagt blátt bann við því að breyta opinberum framhaldsskóla í einkarekinn en lagt til að slík áform skuli bera undir þingið. Óheimilt er því að breyta rekstrarformi nema Alþingi hafi áður samþykkt ályktun þess efnis að slíkt sé heimilt. Í slíkri ályktun yrði gerð grein fyrir þeim rökum sem liggja að baki einkavæðingaráformum. Með þessu fyrirkomulagi færi fram nauðsynleg umræða um slík áform, gera þyrfti grein fyrir þeim rökum sem talioð er að kalli á breytingu á rekstri skóla og mögulegt yrði að ræða stefnu ríkjandi stjórnvalda í menntamálum. Ákvörðun um einkavæðingu skóla yrði því tekin á eðli-legum grunni og með upplýstum hætti.

Brýnt er að setja skýrar lagareglur um að fyrirtæki sem reka framhaldsskóla og fá til þess opinbert fé séu ekki rekin í hagnaðarskyni. Með því er tryggt að skattfé úr sameiginlegum sjóðum almenningarséttum sé nýtt með árangursríkum hætti og not þess fjar sé hámarkað.

Í skýrslu Ríkisendurskoðunar um framkvæmd þjónustusamnings við Menntaskólanum Hraðbraut frá september 2010¹ kemur fram að Hraðbraut ehf. hafi greitt 82 millj. kr. í arð til eigenda sinna árin 2003–2009. Ríkisendurskoðun tekur fram að hún telji hvorki þjónustusamning né lög banna slíkar arðgreiðslur. Framlög ríkisins til skólans á tímabilinu 2003–2009 námu þó 192 millj. kr. umfram ákvæði þjónustusamningsins. Skólinn var því í reynd rekinn með halla og hafa því ekki verið fjárhagslegar forsendur fyrir því að greiða út arð til eigenda hans á sama tíma, sjá einnig skýrslu menntamálanefndar Alþingis um skýrslu Ríkisendurskoðunar um framkvæmd þjónustusamnings við Menntaskólanum Hraðbraut, þskj. 498, 380. mál á 139. löggjafarþingi.² Með skýrum lögum sem banna arðgreiðslur úr fyrirtækjum sem þessum er fjarlægður hvati til að spara óeðlilega framlag til þjónustu svo að mögulegt sé að greiða út arð.

Verði hagnaður af starfsemi framhaldsskóla sem starfa samkvæmt samningi við hið opinbera verður þeim ekki heimilt að greiða út hagnað heldur ber að tilgreina í samningi hvernig skuli fara með slíkan afgang. Slíkt ákvæði um að hagnað skuli nýta til fjárfestinga og umbóta sem gæti skilað sér í bættri, fjölbreyttri þjónustu, auknum gæðum og styttri biðlistum þar sem þeim er fyrir að fara. Að öðrum kosti sé honum skilað til ríkissjóðs enda um að ræða almannafé.

Með framangreindu verður tryggt að rekstur framhaldsskóla verði ekki markaðsvæddur þannig að hagnaðarvon verði sett í forgang. Megináhersla verður aftur á móti lögð á gæði

¹ www.rikisendurskodun.is/fileadmin/media/skyrslur/Hradbraut.pdf.

² www.althingi.is/altext/139/s/0498.html.

menntunarinnar, kennslunnar og þjónustu við nemendur. Ekki er komið í veg fyrir að þjónusta á þessum sviðum sé veitt af einkaaðilum enda getur slíkt aukið fjölbreytni og möguleika á þjónustu. Tryggt verði hins vegar að rétt forgangsröðun sé höfð í hávegum í starfseminni með því að banna að framhaldsskólar séu reknir í hagnaðarskyni.

Ákvæðið á sér fordæmi í 3. gr. laga um háskóla, nr. 63/2006, en með lögum um Menntamálastofnun, nr. 91/2015, var baett við greinina svohljóðandi ákvæði: „Háskóli skal ekki rekinn með fjárhagslegan ágóða að markmiði.“ Orðalag ákvæðisins virðist vera með þeim hætti að átt sé við að rekstur háskóla sé á svokölluðum „non-profit“-grundvelli, þ.e. ekki rekinn í hagnaðarskyni. Breytingin var þó ekki skýrð í frumvarpinu og því er hér lagt til að einnig verði tiltekið að óheimilt sé að greiða arð af rekstri framhaldsskóla. Á það við óháð því um hvaða rekstrarform er að ræða.